

6. Світова художня культура. Шкільний курс світової художньої культури і методика його викладання / програми педагогічних інститутів під кер. Щолокової О. П. Київ, 1991. 133 с.

ВИКОРИСТАННЯ ПИСЕМНИХ ДЖЕРЕЛ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ УМІНЬ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

*Власов Віталій,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Особливої ваги для розвитку історичної предметної компетентності учнів старших класів набуває робота з писемними історичними джерелами. Така робота уможливорює різносторонній аналіз історичних подій, явищ, процесів, формулювання учнем власної думки, позиції, висловлення власних поглядів та емоційно-ціннісного ставлення.

Найважливіші вміння учнів, що вдосконалюються у роботі з писемними джерелами на уроках історії України, такі як: опрацювати й аналізувати різні джерела (свідчення, документи тощо); здобувати інформацію із джерел з урахуванням їх особливостей; виявляти розбіжності в судженнях і позиціях, заявлених у джерелі; формулювати закриті й відкриті запитання та шукати відповіді на них; висловлювати та аргументувати свої думки (погляди) в усній і письмовій формах, оцінювати думки інших; розпізнавати упередженості в судженнях; протистояти маніпуляціям та інформації тенденційного змісту.

Розвиток пізнавальних умінь учнів у роботі з історичними писемними джерелами має бути поетапним як-от: 1 етап – мотивування діяльності учнів; 2 етап – пропонування й обговорення з учнями способів та послідовності їхньої діяльності щодо опрацювання писемних джерел; 3 етап – виконання учнями відповідних операцій за алгоритмом (на основі пам'ятки) при керуванні вчителем; 4 етап – самостійне виконання учнем дій, здійснення ним самоконтролю; 5 етап –

самостійний вибір учнем писемних джерел, їх опрацювання й аналіз; 6 етап – рефлексія, оцінювання ефективності та результатів.

Робота учнів з писемними джерелами з історії України на уроках і вдома потребує системності. При організації такої роботи завданнями вчителя історії є, по-перше, розвиток умінь учнів працювати з писемними джерелами та, по-друге, організація пізнавальної діяльності учнів з поступовим зростанням рівня їхньої самостійності.

Добір писемних джерел із історії України для роботи учнів на уроках і вдома має бути цілеспрямованим та відбуватися на основі таких критеріїв: науковість (вірогідність, повнота, значущість джерела), відповідність програмі з історії України (її змісту та результатам навчання учнів); посиленість для учнів (обсяг, характер тощо); оптимальність (відповідність меті уроку (розділу) та віковим особливостям учнів); смислове поєднання (урахування змісту теми та проблеми, що вирішуватиметься при опануванні теоретичного матеріалу та опрацюванні писемних джерел).

Таким чином, у навчанні учнів старших класів історії України важливим завданням учителя історії є розвиток їхніх навичок аналізу писемних історичних джерел, критичне оцінювання поданої в писемних джерелах інформації, формулювання власної позиції і поглядів.

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ДЕСЯТИКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ПІДРУЧНИКА З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

*Гупан Нестор,
докт. пед. наук, проф.,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

У сучасному шкільному підручнику з історії параграф є цілісною системою компонентів змісту, що забезпечує розв'язання завдань конкретного уроку у відповідності до вимог чинної навчальної програми, та орієнтована на активну діяльність учнів. Кожен параграф такої навчальної книги поєднує основний